

Het interbellum – deel 1: *Communisme in de Sovjet-Unie*

HAVO/WO/GYMNASIUM

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Titel	Pagina
	Inleiding	3
1	De theorie van Karl Marx	4
2	De Russische Revolutie(s)	7
3	Russische Burgeroorlog	9
4	Stalin: vijfjarenplan en collectivisatie	11
5	Stalin: propaganda en terreur	13
6	<i>Communistische kunst</i>	15
7	<i>Communisme in andere landen</i>	16
8	Conclusie	18
	Tijdvak & wat je moet kennen	19
	Begrippen	22
	Opdrachten	23
	Opdracht film <i>Animal Farm</i> (1954)	26

Inleiding

De periode 1919-1939 wordt het **interbellum** genoemd. Dat is de tijd tussen de Eerste Wereldoorlog (1914 – 1918) en de Tweede Wereldoorlog (1939 – 1945). In deze periode ontwikkelden zich drie totalitaire samenlevingen:

- Het communisme,
- Het fascisme,
- Het nationaalsocialisme.

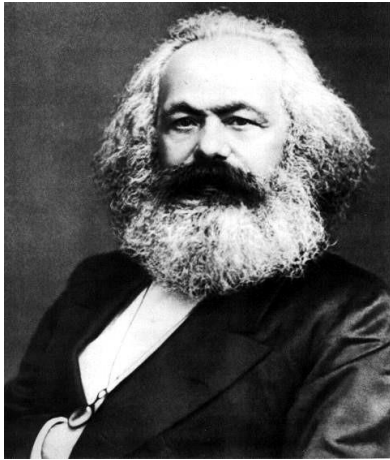
Een **totalitaire** samenleving wil zeggen: de inwoners van het land moeten denken en handelen zoals de machthebbers dat willen; er is nauwelijks persoonlijke vrijheid. Hoewel de bovengenoemde totalitaire ideologieën overeenkomsten hebben, zijn er grote verschillen. Deze spelen een belangrijke rol in de Tweede Wereldoorlog die we later dit jaar zullen bestuderen. Daarom is het belangrijk om daar nu bij stil te staan.

Fascisme en nationaalsocialisme zullen we in het volgende katern bespreken. In dit katern staat het communisme centraal. Deze regeringsvorm werd vanaf 1917 ontwikkeld in Rusland die daarmee de Sovjet-Unie ging heten; eerst door Lenin en daarna door Stalin.

Eerst staan we stil bij de theorie van het communisme. Die werd ontwikkeld door een Duitse schrijver genaamd Karl Marx. Daarna bespreken we de Russische Revolutie, de daaropvolgende burgeroorlog en de totstandkoming van de Sovjet-Unie. Daarna bespreken we in twee hoofdstukken de regeerperiode van Sovjetleider Josef Stalin. Als afsluiting zijn er twee hoofdstukken die stilstaan bij socialistische kunst en communisme in andere landen. Daarna vindt je de opdracht over de film *Animal Farm* (1954), de begrippenlijst en de vaardigheden. Tot slot zijn er de opdrachten die je helpen de stof te verwerken.

Hoofdstuk 1 - De theorie van het communisme

Levensloop van Karl Marx (1818-1883)

Karl Marx werd geboren in Trier (Duitsland) als zoon van Joodse ouders. Via Parijs belandde hij in Brussel, waar hij in 1848 samen met Friedrich Engels "Het Communistisch Manifest" liet verschijnen. Daarna vertrok hij naar Londen waar in 1867 zijn levenswerk "Het Kapitaal" uitkwam. Hij overleed in Londen in 1883.

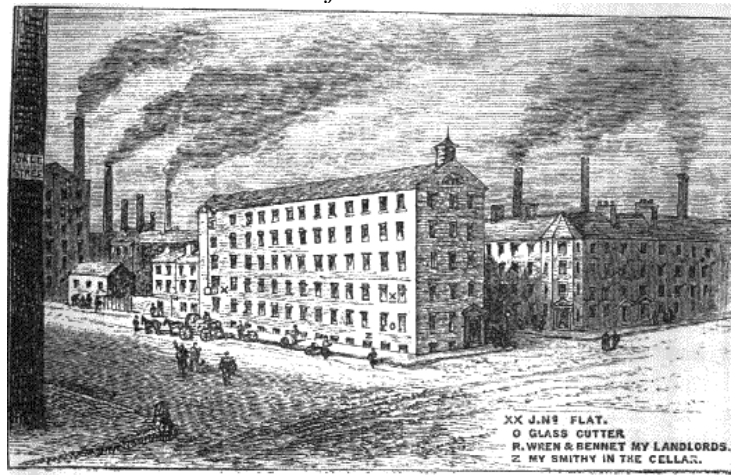
Marx leefde in de tijd dat de **Industriële Revolutie** zijn schaduwkanten liet zien. In de Engelse fabriekssteden was het leven van de arbeiders bijzonder zwaar. Lange werkdagen, smerig werk, vervuiling, slechte huisvesting en lage lonen waren heel gewoon. Op een gegeven moment brak zelfs de cholera uit door het vervuilde

drinkwater en er vielen vele slachtoffers. In landen als Frankrijk, België en Duitsland leek hetzelfde te gebeuren.

Aanhangers van het **kapitalisme** geloofden langs dat door dit economisch systeem iedereen rijk kon worden. De praktijk liet zien dat slechts heel weinig mensen rijk werden en dat ten koste van een grote groep armen. De fabriekseigenaren zouden uit zichzelf geen eind maken aan de wantoestanden. Marx signaleerde de ellende om zich heen en schreef een theorie hoe deze ellende kon worden beëindigd. Deze theorie werd het **marxisme** genoemd.

Huizen van arbeiders en fabrieken in Manchester.

Theorie van Marx: het marxisme.

Marx zag de volgende stappen in de ontwikkeling van de industriële samenleving:

1. De rijken; de **bourgeoisie** (de *bezittende klasse*) worden steeds rijker en de groep rijken wordt steeds kleiner.
2. De arbeiders; het **proletariaat** (de *bezitloze klasse*) krijgen het steeds slechter. Deze proletariërs zijn zo arm, ze bezitten slechts nakomelingen (*proles*). Deze fase werd de **Verelendung** genoemd.
3. De *proletarische revolutie*: de bezitloze arbeiders komen in opstand.
4. De tussenfase: de *dictatuur van het proletariaat*. In deze fase nemen de bezitlozen de bezittende klasse hun eigendommen af. De samenleving moet opnieuw ingericht worden.
5. Einddoel: de *communistiche samenleving*. In deze heilstaat is er geen sprake meer van bezit: alles is van de staat en dus van iedereen. Iedereen werkt naar vermogen en krijgt naar behoefte.

Splitsing binnen het marxisme

Tijdens Marx' leven gebeurde echter niet wat hij voorspelde. De arbeiders kwamen gedurende de negentiende eeuw niet in opstand om de bestaande orde omver te werpen. Na 1900 scheurde de aanhang van Marx (de marxisten) uiteen in twee richtingen:

- de **socialdemocraten** probeerden via de parlementaire democratie verbeteringen voor de arbeidersklasse te bewerkstelligen. Ook wel *socialisten* genoemd. Sociale wetgeving moet volgens hen het lot van de arbeiders verbeteren.
- de **communisten** streefden naar een revolutie; een gewelddadige omverwerping van de kapitalistische samenleving.

Verschillen tussen kapitalisme en communisme.

Het kapitalisme gaat uit van twee pijlers: bezit en vrijheid. Iedereen heeft het recht om zich op te werken ("van krantenjongen tot miljonair"). Grote sociale verschillen horen daarbij. De staat moet zich zo min mogelijk met de economie bemoeien: het systeem van vraag en aanbod regelt alles zelf. Misstanden worden zo vanzelf opgelost. Wanneer bijvoorbeeld een werkgever absurd lage lonen uitkeert zullen de arbeiders bij hem weglopen en naar een werkgever gaan die wel redelijk betaalt. Politiek gezien wordt in de westerse landen het kapitalisme gecombineerd met democratie. Na de Eerste Wereldoorlog komt er algemeen kiesrecht, waardoor de arbeiders via de politiek de mogelijkheid krijgen om hun lot te verbeteren. De communisten gaan uit van gelijkheid. Zij verzetten zich juist tegen die grote sociale verschillen. Meteen na de revolutie zal alle bezit van de rijken worden afgenomen. De staat moet in de fase van de dictatuur van het proletariaat (dus meteen na de revolutie) alle bezit beheren. In deze fase moeten de ideeën van het communisme door de communistische arbeiders uitgevoerd worden. Andere politieke partijen zijn niet meer toegestaan. Politieke discussies zijn niet meer nodig. Het doel

is om de ideale communistische samenleving te bereiken. Een meerpartijensysteem en vrije verkiezingen vertragen het proces alleen maar. Het algemeen belang gaat boven het persoonlijke belang.

Kortom: de staat bezit alles en de communistische arbeiders bepalen wat er gaat gebeuren. Hier zien we dat het communisme een totalitaire ideologie is: iedereen moet denken en doen zoals de communisten het willen. Deze fase heet niet voor niets *dictatuur* van het proletariaat.

Het communistisch manifest eindigt met de volgende woorden:

De communisten versmaden het hun overtuiging en hun bedoelingen te verhelen. Zij verklaren openlijk dat hun doel slechts bereikt kan worden door de gewelddadige omverwerping van iedere tot nu toe heersende maatschappelijke orde. Dat de heersende klassen sidderen voor een communistische revolutie! De proletariërs hebben daarbij niets te verliezen dan hun ketenen. Zij hebben een wereld te winnen.

PROLETARIËRS ALLER LANDEN, VERENIGT U!

Standbeeld van Marx en Engels in Berlijn.

Hoofdstuk 2 - De Russische Revolutie(s)

Rusland rond 1900

Rond 1900 was Rusland onder bestuur van een **tsaar**. Hij had alle macht en hoefde aan niemand verantwoording af te leggen.

Rusland kampte met een aantal grote problemen:

- Rusland was een veelvolkerenstaat. Naast de Russen (43% van de bevolking) bestonden er in het land tientallen andere volkeren, van Polen en Oekraïners tot islamitische volken als Tsjetsjenen en Kazakken. Tot dan toe hadden zij vredig naast elkaar geleefd, maar door het opkomende **nationalisme** brak er onrust uit. Veel van deze volkeren wilden een eigen staat stichten.
- De economie van Rusland was achtergebleven bij de rest van Europa, 80% van de bevolking leefde van de landbouw. Deze boeren waren straatarm.
- De Russische tsaren onderdrukten ieder verzet en waren niet bereid om politieke hervormingen door te voeren. In 1905 was er al een revolutie geweest. Op bloedige wijze wordt deze volksopstand door de tsaar onderdrukt. Hij belooft democratische hervormingen. Het Russische parlement, de **Doema**, kreeg echter niets te vertellen.

Rusland begon als een klein koninkrijk rondom de stad Kiev (900 n. Chr.) en groeide uit tot een rijk verspreid over Europa en Azië.

Eerste Wereldoorlog (1914 – 1918)

Toen brak in 1914 de Eerste Wereldoorlog uit. Rusland had een bondgenootschap met Frankrijk en Groot-Brittannië en vocht tegen Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. Rusland had zich goed voorbereid op een oorlog... die enkele weken zou duren. Alleen de Eerste Wereldoorlog duurder meerdere jaren. Al snel bleek dat het Russische leger totaal niet in staat was zo'n uitputtingsoorlog te voeren. Het leger had al snel een tekort aan wapens, ammunitie, kleding en voedsel. Soldaten waren niet meer gemotiveerd om te vechten. In de Russische steden waren ook tekorten en braken hongeroproeren uit.

Februarirevolutie (1917)

In februari 1917 gingen in de stad Petrograd (nu Sint Petersburg) duizenden vrouwen de straat op. De tsaar zag dit als bedreiging en stuurde zijn soldaten er op af. Alleen deze soldaten besloten de demonstranten niet te beschieten. Ze sloten zich bij hen aan. Op dat moment had tsaar Nicolaas II geen macht meer en besloot af te treden. Met relatief weinig geweld kwam er een einde aan meer dan drie eeuwen bestuur door de familie Romanov. Deze gebeurtenis heet de **Februarirevolutie**.

De Doema riep een voorlopige regering uit. Deze regering bestond uit allerlei groeperingen, die allemaal verschillende belangen en doelen hadden. De leider van de regering, Kerenski, wist echter geen orde te scheppen in de chaos. Bovendien ging de oorlog met Duitsland gewoon door. In de zomer van 1917 beval Kerenski zijn soldaten de Duitsers op een breed front aan te vallen. De operatie mislukte en vanaf dat moment gooiden veel Russische soldaten hun wapens neer en keerden huiswaarts. Ze waren de oorlog beu en de nieuwe regering.

Na de Februarirevolutie werden beelden van de tsaar op grote schaal vernield.

Oktoberrevolutie (1917)

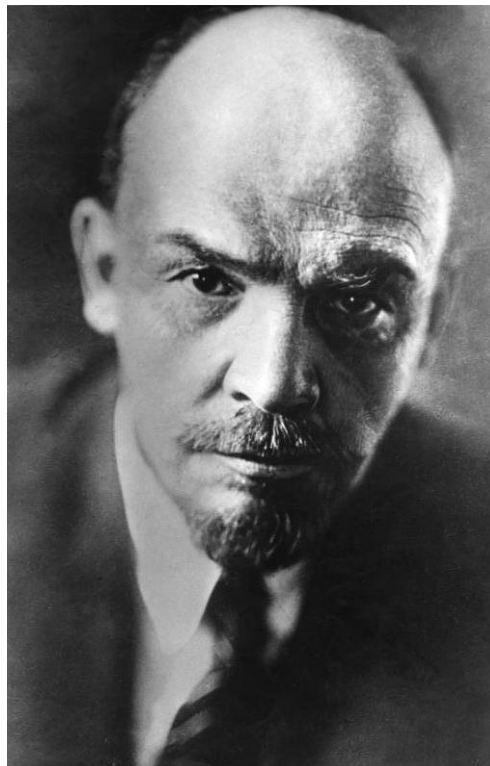
De communist Vladimir Lenin maakte handig gebruik van deze ontevredenheid. Hij had de theorie van Marx gelezen en wilde deze toepassen op Rusland. Hiervoor maakte hij wel een aanpassing. Volgens Marx zou een grote groep arbeiders spontaan in opstand komen om de regering omver te werpen. Het probleem was dat Rusland nauwelijks geïndustrialiseerd was en dus geen grote arbeidersklasse had. Lenin besloot daarom met een kleine groep de macht te grijpen. Lenin en zijn aanhangers noemden zichzelf de **bolsjewieken**. Lenin sprak het volk toe met zijn belovende woorden: "land, vrede en brood". Arbeiders en boeren waren het op grote schaal met hem eens en organiseerden zich in communisten raden, genaamd **sovjets**.

In oktober 1917 kwamen zij in actie. Ze bestormden het Winterpaleis in Petrograd en de Voorlopige Regering werd afgezet. Kerenski wist ternauwernood te ontsnappen. Lenin en zijn bolsjewieken hadden nu de macht. Hun tegenstanders waren echter in aantocht.

Hoofdstuk 3 - De Russische Burgeroorlog

Toen de bolsjewieken tijdens de Oktoberrevolutie in 1917 de macht grepen was het land nog in oorlog met Duitsland (Eerste Wereldoorlog). Lenin sloot de Vrede van Brest-Litovsk. Rusland moest een groot stuk land aan Duitsland afstaan, maar Duitsland vormde geen verdere dreiging meer. Wel bevonden zich binnen Rusland groeperingen die van plan waren de bolsjewieken met geweld te verdrijven. Daarnaast woonden in Rusland verschillende volkeren die een eigen staat wilden stichten en door de ontstane chaos daar nu gebruik van maakten. Dit hele conflict heet de Russische Burgeroorlog en duurde van 1918 tot 1922.

Links: Gekleurd is het gebied dat de Roden (bolsjewieken) in handen hadden. In wezen werden zij na de Oktoberrevolutie omringd door vijanden.

Rechts: Vladimir Lenin (1870 – 1924), leider van de bolsjewieken/ Roden.

De burgeroorlog breekt uit

Op het moment dat Lenin en zijn bolsjewieken tijdens de Oktoberrevolutie in 1917 de macht grepen, hadden zij niet direct controle over heel Rusland. In wezen hadden zij de macht over een paar steden in West-Rusland (zie kaartje hierboven). De bolsjewieken werden gedurende de burgeroorlog de **Roden** genoemd. Rood is de kleur van het communisme. Het leger wat voor hen streed heette daarom het Rode Leger en werd aangevoerd door Leon Trotski. De tegenstanders van deze Roden heetten de **Witten**. Deze Witten bestonden uit veel verschillende groeperingen, bijvoorbeeld volgelingen van de tsaar, boerenlegers en nationalisten uit Estland, Letland, Litouwen, Polen en Oekraïne. Deze Witte legers werden ook nog eens gesteund door Engeland, Frankrijk en de VS die bang waren voor een communistische overwinning. Kijkend naar het kaartje hierboven zou je denken dat de Witten de Roden gemakkelijk hadden kunnen verslaan. Zij waren met meer en genoten steun van West-Europese landen. Het pakte anders uit. De Witte legers

werkten niet goed samen en lagen vaak met elkaar overhoop. Soms vochten Witte legers zelfs tegen elkaar. Daar kwam bij dat hoewel het kleine gebied van de bolsjewieken het dichtstbevolkt was, de meeste fabrieken bezat en beste infrastructuur (spoorlijnen) had. Zo waren de Roden in staat hun tegenstanders één voor één uit te schakelen.

Leon Trotski (1879 – 1940) spreekt zijn soldaten van het Rode leger toe.

De Russische Hongersnood van 1921-1922.

Lenins maatregelen

Lenin had het Russische volk vrede, land en brood beloofd. Hij kwam deze beloftes maar deels na. Vrede met Duitsland werd gesloten, maar door de dreiging van de Witten werd het land opnieuw in chaos en geweld gestort. Daar bleef het niet bij.

De bolsjewieken hadden veel tegenstanders. Toen in 1918 een moordaanslag op Lenin werd gepleegd, die hij ternauwernood overleefde, ontketenden de bolsjewieken de **Rode Terreur**. Op grote schaal werden Russische burgers door Lenins geheime politie opgepakt, gemarteld en vermoord. Bekend voorbeeld is de afgetreden tsaar die met zijn hele gezin werd doodgeschoten. Het doel van de bolsjewieken was om de bevolking zo'n angst aan te jagen dat ze niet in opstand durfden te komen. Echter, dat gebeurde toch.

Om de oorlog tegen de Witten vol te kunnen houden voerde Lenin het **oorlogscommunisme** in. Grote industrieën werden genationaliseerd, vrije handel werd verboden en de boeren werden gedwongen tot verplichte leveranties aan het leger tegen een vaste lage prijs. Dit leidde tot boerenopstanden die door het Rode Leger met grof geweld de kop in werden in. Zij zetten in de regio Tambov zelfs gifgas in om de opstandelingen uit te schakelen. Erger was de Russische Hongersnood (1921-1922) waarbij vijf miljoen mensen van de honger omkwamen.

In 1921 paste hij zijn politiek aan met de **Nieuwe Economische Politiek (NEP)**. Industrie en banken bleven in handen van de overheid. Alleen ditmaal mochten de boeren in plaats van al hun oogst afstaan en deel ervan verkopen op de vrije markt. Hiermee moest Lenin dus weer water doen bij de wijn. Eigen bezit hebben was niet in overeenstemming met het communistische ideaal. Lenin overleed in 1924 maar de NEP zou hem tot 1927 overleven. Toen de Roden de burgeroorlog gewonnen hadden, kreeg Rusland een nieuwe naam: de Sovjet-Unie.

Hoofdstuk 4 – Stalin: plannen en uitwerking

Direct na de dood van Lenin ontstond er in de top van de CCCP (de Russische Communistische Partij) een machtsvacuüm. Lang werd gedacht dat Lenins rechterhand Trotski hem zou opvolgen, maar dat pakte anders uit. De bolsjewiek Josef Stalin wist op behendige wijze Trotski in de partij te isoleren en in 1927 zelfs te verbannen. Stalin voerde verstrekkende maatregelen door.

Stalins theorie

Stalin paste de theorie van Marx en Lenin ook weer aan: het **stalinisme**. De belangrijkste verandering van Stalin is de theorie van het *communisme in één land*. Zijn tegenstander Trotski wilde het communisme blijven verspreiden over de hele wereld: de permanente revolutie. Volgens Stalin werd het tijd het communisme eerst in Rusland te ontwikkelen. Andere landen zouden vanzelf volgen als zij het goede voorbeeld van Rusland zagen. Andere nieuwe elementen van het stalinisme zijn de persoonsverheerlijking en de manier waarop Stalin de economie van Rusland aanpakte.

Stalins plannen

Meteen na zijn machtsovername schafte Stalin de NEP van Lenin af. In plaats daarvan kwam hij met een nieuw plan:

- Ten eerste moest de zware industrie in een hoog tempo ontwikkeld worden. De Sovjet-Unie moest kunnen concurreren met het buitenland. Daarvoor was nodig dat alle industrie genationaliseerd werd: privé-bezit kon niet langer. De staat en daarmee de Communistische Partij, bepaalde hoe dat moest gebeuren. Dat gebeurde via **vijfjarenplannen**. Telkens werd voor vijf jaar bepaald wat de doelen waren die bereikt moesten worden, en op welke manier dat moest gaan.
- Ook in de landbouw werden de privé-bedrijven afgeschaft. Alle landbouwbedrijfjes moesten worden samengevoegd tot grote staatboerderijen. Alleen op die manier kon mechanisatie op grote schaal worden toegepast. Een efficiënt georganiseerde, grootschalige landbouw was noodzakelijk om de ontwikkeling van zware industrie mogelijk te maken. Op die manier kon de arbeidersbevolking gevoed worden en de industrie aan grondstoffen komen. Deze grootschalige reorganisatie van de landbouw heette: **collectivisatie**.

De Vijfjarenplannen

Propaganda voor het eerste vijfjarenplan. In deze grafiek wordt de economie van de Sovjet-Unie met die van de VS vergeleken.

De cijfers van de behaalde resultaten die gepubliceerd werden waren vaak erg onbetrouwbaar. Fouten werden nooit toegegeven. Het eerste vijfjarenplan werd na vier jaar al afgesloten omdat toen de beoogde resultaten al bereikt zouden zijn. De werkelijkheid lag anders.

De gevolgen van Stalins plannen

De resultaten van Stalins plannen waren wisselend. Aan de ene kant wist hij een indrukwekkende zware industrie van de grond te krijgen, die aan het eind van de jaren dertig op wapenproductie kon overschakelen. Zijn landbouwpolitiek was echter desastreus. Boeren verzetten zich tegen de onteigeningen en saboteerden de plannen. De boerenstaatsbedrijven presteerden ook zwaar onder de maat. De partijleiding gaf regelmatig verkeerde adviezen, maar niemand durfde daar kritiek op te uiten. Wanneer bijvoorbeeld de partij beval dat het nieuwe graan moest worden ingezaaid, maar de grond ter plaatse was nog bevroren, werden de orders gewoon uitgevoerd. Met als resultaat een misoogst, voedseltekorten en hongersnoden.

Links: Graan wordt door de autoriteiten ingenomen.

Rechts: Doden van de honger waren in Oekraïne een normaal straatbeeld.

In Oekraïne (toen nog deel uitmakend van de Sovjet-Unie) ging Stalin een stapje verder. Omdat de Oekraïners tot lang na de burgeroorlog bleven streven naar een onafhankelijke staat, besloot Stalin het Oost-Europese volk een lesje te leren. Al het graan werd ingenomen en de grenzen werden dichtgegooid. Met opzet verhongerde Stalin miljoenen Oekraïners. Dit drama wordt de **Holodomor** genoemd met zo'n vier miljoen doden.

De Communistische Partij gaf intussen de rijke boeren, **koelakken** genoemd, de schuld van de catastrofe. Deze boeren werden beschuldigd van sabotage en gedeporteerd. Het begrip rijke boer was vaag omschreven: soms werden ook boeren met een klein stukje eigen land als een klassenvijand aangewezen. In het volgende hoofdstuk lees je meer over de vervolgingen onder Stalin.

Hongerende kinderen in Oekraïne. Met opzet liet Stalin vier miljoen Oekraïners dood gaan van de honger.

Hoofdstuk 5 – Stalin: propaganda en terreur

Zoals in het vorige hoofdstuk werd omschreven, voerde Stalin verstrekkende maatregelen door op gebied van landbouw en industrie. Onder Stalin ontwikkelde de Sovjet-Unie zich tot een totalitaire staat. Stalin was in staat het land te beheersen onder twee pijlers: propaganda en terreur.

Propaganda

Stalin geloofde dat de mens 'maakbaar' was. Via propaganda probeerde hij de manier van denken van de sovjetburger te beheersen. Dit ging op twee manieren. Hij hield de bevolking een beeld van de ideale arbeider, boer of soldaat voor. De persoon zie zich onophoudelijke inzette voor de staat. Daar moest iedereen aan voldoen. Daarnaast probeerde hij via persoonsverheerlijking een beeld van zichzelf te scheppen als de ideale leider, vader van alle Russen. Aangezien hij nogal klein van stuk was en een pokdalig gezicht had, liet hij zich vaak van onder af portretteren. De bevolking kreeg alleen de boodschap van Stalin te horen. **Censuur** zorgde ervoor dat zij daaraan niet aan zouden gaan twijfelen. Tegengeluiden kregen ze niet te horen.

Propagandaposter van Stalin als leider van de Russische volkeren.

Grote Terreur

Al tijdens de collectivisatie werden rijke boeren (koelakken) op grote schaal vervolgd. Na 1934 barste de vervolgingen op grote schaal los. Deze periode 1934 – 1938 wordt de tijd van de **Grote Terreur** (ook wel Grote **Zuiveringen**) genoemd.

Stalin werd gedreven door grote achterdocht en zelfs achtervolgingswaan. Overal zag hij vijanden die hem van zijn macht wilden beroven. Niemand was daarom veilig voor de geheime dienst. Schuldig of onschuldig maakte niets meer uit. Stalin zei eens: 'Het is beter om 1000 mensen onschuldig op te sluiten, dan één schuldig persoon te laten lopen'. Mensen die op het ene moment leiding gaven konden het volgende moment gearresteerd worden. Zelfs zijn eigen familie werd door Stalin niet gespaard: zijn schoonvader stierf in de gevangenis.

Zelfs Stalins partijgenoten en legerleiders ontkwamen niet aan de terreur. Zij werden onderworpen aan **showprocessen**. Hierbij leek het alsof de beschuldigde persoon een eerlijk proces kreeg, maar in werkelijkheid was het bewijsmateriaal nep, was de beschuldigde vooraf gemarteld om zijn 'misdaden' toe te geven en stond de uitspraak vooraf al vast. Ook de legerleiding moest eraan geloven; hij had alle hoge ervaren generaals in de legerleiding uit de weg geruimd. Niet heel verstandig, aangezien in 1941 Hitlers legers het land binnenvielen.

Veel veroordeelden werden snel doodgeschoten. Veel van hen hadden niet eens een proces gehad. Een veel groter aantal werd verbannen naar concentratiekampen in Siberië. Dit waren werkkampen waar de omstandigheden zo slecht waren, dat vele van honger en uitputting stierven. Ontsnappen had geen zin. De kampen bevonden zich ver weg van de bewoonde wereld. Dit netwerk van kampen werd de **Goelag Archipel** genoemd. Pas na de dood van Stalin in 1953 werden de meeste gevangenen vrijgelaten.

Door Stalins terreur zijn z'n vijf miljoen mensen om het leven gekomen.

Links: Osip Mandelstam stierf in Siberië, omdat hij een kritisch gedicht had geschreven.

Rechts: zeer zwaar werk onder temperaturen van -60°C eisten vele slachtoffers.

Onder: de kaart van de Sovjet-Unie met het grote netwerk aan strafkampen.

Hoofdstuk 6 – Communistische kunst

Het dagelijks leven in de Sovjet-Unie stond onder volledige controle van de staat. De kunstenaars kregen ook de opdracht om de goede zaak te dienen en propaganda voor het communisme en Stalin te maken.

Stalin noemde kunstenaars “Ingenieurs van de Ziel”. Kunstenaars waren volgens hem in staat de ziel van het Russische volk te bewerken. Zij moesten werken volgens de principes van het **Socialistisch Realisme**. Socialistisch, want de kunstwerken moesten bijdragen verheerlijking van het communisme. Realistisch, want de kunstwerken moesten direct te herkennen, werkelijkheidsgetrouw en daardoor makkelijk te begrijpen zijn.

In 1991 viel de Sovjet-Unie uiteen en zijn veel openbare kunstwerken verwijderd. Toch is het nodige blijven staan. Wie nu in Moskou de metro bezoekt, kan zich vergapen aan prachtige beeldhouwwerken, mozaïeken en glasbeschilderingen.

Schilderij “De Eerste Tractor”.

Vrouwen op een staatsboerderij.

Mozaïek in de metro van Moskou.

Arbeider en kolchozboerin.

Hoofdstuk 7 – Communisme in andere landen

Rusland was het eerste land waarbij het communisme landelijk werd toegepast. Gedurende de twintigste eeuw zijn meerdere landen ter wereld communistisch geworden. Sommige van deze landen zijn dat nog steeds. Bekende voorbeelden zijn China, Vietnam en Noord-Korea. De leerlingen van 3 havo en vwo zullen zich daar de laatste lesperiode op gaan focussen. In dit hoofdstuk nemen we wat andere landen onder de loep.

Mongolië

Tijdens de Russische Burgeroorlog, in 1920, veroverde de Witte generaal Baron von Ungern-Sternberg Mongolië. Een jaar later stonden de Roden op de stoep en verdreven de Witte legers. In 1924 werd de Mongoolse Volksrepubliek uitgeroepen onder leiding van de Mongoolse Volkspartij. Eind jaren 20 kwam de Mongoolse generaal Chorloogijn Tsjoibalsan daar aan de macht. Hij werd ook wel de Mongoolse Stalin genoemd. Partijgenoten die zich kritisch uitlieten of hem of de Sovjet-Unie werden vervolgd. Ook rijke burgers, intellectuelen, politieke tegenstanders, etnische minderheden en boeddhisten werden op grote schaal slachtoffer van deze zuiveringen. Zo'n 20.000 tot 35.000 'vijanden van het volk' lieten hierbij het leven, zo'n 3 tot 5% van de algehele bevolking van Mongolië.

Cambodja

In het Zuidoost-Aziatische land Cambodja grepen de communisten in 1975 de macht. Dit gebeurde na een bloedige burgeroorlog die sinds 1967 aan de gang was. Het meeste geweld moest echter nog plaatsvinden. De Cambodjaanse communisten heetten de Rode Khmer en werden geleid door dictator Pol Pot. Hij geloofde dat alles dat westers en kapitalistisch was, met wortel en al moest worden uitgeroeid. Op het moment dat de Rode Khmer de touwtjes in handen had werden alle steden ontruimd. De Cambodjanen moesten massaal naar het platteland verhuizen. Wie ook maar enigszins protesteerde, werd direct doodgeschoten.

Op het platteland aangekomen, moest er gewerkt worden. De dagen waren lang en al het voedsel dat geoogst werd, ging naar China. China had de Rode Khmer tijdens de burgeroorlog gesteund en wilde daar nu iets voor terug. Veel Cambodjanen stierven van honger en uitputting.

Slachtoffers voor hun executie

Pol Pot (1925 – 1998)

Herdenkingsmonument

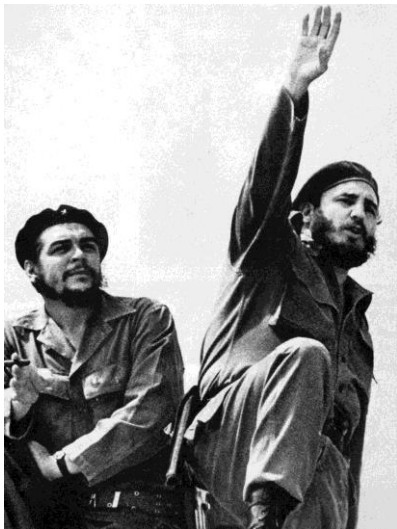
Daarnaast werden miljoenen Cambodjanen vermoord op de beruchte *velden des doods*. De drempel om vermoord te worden lag heel laag. Een te lichte huidskleur, het dragen van een bril of het spreken van moeilijke woorden gaven aan dat iemand tot een hogere klasse behoorde en dat was reden genoeg om te worden omgebracht. Wie Cambodja nu bezoekt kan kennis nemen van de tragische geschiedenis. In 1979 verdreven de Vietnamezen de Rode Khmer en kwamen de massamoorden ten einde. Veel hogere partijleden, waaronder Pol Pot, wisten de bergen in de vluchten en zijn nooit vervolgd voor hun misdaden.

Cuba

Het Caribische eiland Cuba stond sinds de jaren 30 onder bestuur van legerleider Fulgencio Batista. Hij benoemde familie en kennissen op belangrijke posten waardoor veel Cubanen geen enkele kans hadden om hogerop te komen. Er was veel corruptie in het land en veel Cubanen waren ontevreden over de regering.

Fidel Castro kwam met zijn communistische *Beweging van de 26ste juli* in actie. In 1953 vielen zij een legerkazerne aan om wapens te bemachtigen. De actie mislukte, veel van Castro's aanhangers vonden de dood en hijzelf werd gearresteerd. Een paar jaar later kwam hij vrij en vertrok hij naar Cuba. Daar kwam hij de Argentijnse revolutionair Che Guevara tegen. In 1956 landde hij met zijn revolutionaire garde op Cuba en ging opnieuw de strijd aan met de regering van Batista.

In het begin waren ze in de minderheid, maar ze wisten de steun van het Cubaanse volk achter zich te krijgen. De communisten wonnen steeds meer terrein. Batista zag dat zijn positie onhoudbaar was en ontvluchtte het land. Begin 1959 trokken Fidel Castro en Che Guevara de Cubaanse hoofdstad Havana binnen. De Cubaanse Revolutie was een feit.

Links: de revolutionairen Che Guevara (1928 - 1968) en Fidel Castro (1926 - 2016).

Rechts: sinds de Cubaanse Revolutie blokkeerden de Verenigde Staten de Cubaanse import van auto's met als gevolg dat in het Cuba van nu nog veel auto's uit de jaren 50 rond rijden.

Hoofdstuk 8 – Conclusie en overzicht

Historicus Orlando Figes noemt de Russische Revolutie een ‘tragedie van een volk’. De Russische tsaar bestuurde het land slecht en stortte het land in een uitzichtloze oorlog (Eerste Wereldoorlog).

Toen de sociaaldemocraten met de Februarirevolutie (1917) de macht grepen, leek het even alsof de democratie in Rusland was aanbeland. Echter was het land verwickeld in teveel tegenstrijdige belangen van allerlei groeperingen. Bovendien hield leider Kerenski de oorlog (Eerste Wereldoorlog) met Duitsland gaande.

De Bolsjewieken wisten tijdens de Oktoberrevolutie (1917) de macht te grijpen en ontketenden, tijdens de Russische Burgeroorlog (1918 – 1922), een reeks verstrekkende maatregelen: landbouwhervormingen leidde tot miljoenen hongersdoden en door systematische terreurcampagnes werden een evenredig aantal mensen gemarteld en vermoord. De Roden wonnen de burgeroorlog en de Sovjet-Unie werd uitgeroepen.

Onder Stalin (vanaf 1928) werden er grotere landbouwhervormingen doorgevoerd en werden bepaalde bevolkingsgroepen met opzet verstoken van voedsel met als gevolg miljoenen doden. Stalin was zeer paranoïde ingesteld en liet miljoenen mensen oppakken, doodschieten of deporteren naar concentratiekampen (1934 – 1938). Dit werd tijdens de Tweede Wereldoorlog voortgezet. Pas toen Stalin in 1953 overleed werd het beleid minder streng. De Sovjet-Unie zou uiteindelijk in 1991 uiteen vallen. Maar sprake van een echte democratie is er nog steeds niet.

Tussen 1900 en 1953 zijn de landbouw en de industrie van Rusland ingrijpend gewijzigd. In onderstaand schema is weergegeven hoe dat gegaan is. Het kan je helpen bij het leren.

Periode	Ontwikkeling landbouw	Ontwikkeling industrie
Voor 1917	Grootgrondbezit Veel kleine arme boeren Rusland is een landbouwsamenleving	Vooral buitenlandse investeerders Olie Weinig industrie
1917	Boertjes pakken/krijgen stukken land	Arbeiders bezetten fabrieken
1918-1921 <i>Oorlogscommunisme</i> (Lenin)	Geen vrije handel Verplichte leveranties aan de staat voor het leger en de steden	Nationalisatie van (grote) industrieën
1921-1927 <i>N.E.P.</i> (Lenin)	Boeren mogen een deel van hun oogst zelf verkopen	Beetje vrijhandel Nationalisaties industrie en banken
1928-1953 <i>Stalinisme</i> (Stalin)	Collectivisaties: Staatboerderijen Geen eigen bezit meer 5-jarenplannen Landbouw moet de industrie bevorderen Hongersnoden	Nationalisaties 5-jarenplannen (Zware) Industrie hoofddoel

Tijdvak & wat je moet kennen

In het Nederlandse geschiedenisonderwijs wordt gewerkt met tijdvakken en wat je moet kennen. Dat wordt hieronder uiteen gezet en moet je kennen voor de toets.

Tijdvak 9: de tijd van de wereldoorlogen (1900 – 1950)

Dit tijdvak behandelt de Eerste en Tweede Wereldoorlog; de opkomst van het communisme en de totstandkoming van de Sovjet-Unie en de opkomst van andere totalitaire staatsvormen (fascisme en nationaalsocialisme). Deze onderwerpen komen later dit jaar aan bod.

Wat moet je kennen

Je moet kunnen uitleggen:

- Hoe de ideeën van Marx verschillen van de ideeën van Lenin en Stalin;
- Wat de oorzaken waren van de revoluties in februari en oktober 1917;
- Welke belangen de verschillende partijen in de Russische Burgeroorlog hadden;
- Welke maatregelen Lenin nam tijdens de burgeroorlog en wat daar de gevolgen van waren;
- Welke maatregelen Stalin nam op gebied van landbouw en wat de gevolgen daarvan waren;
- Hoe Stalin de Sovjet-Unie omvormde tot een totalitaire staat;
- Welke maatregelen Stalin trof tegen (vermeende) tegenstanders.

Begrippenlijst

Bolsjewieken: (de Roden): benaming voor de volgelingen van Lenin en later Stalin: Russische communisten.

Bourgeoisie: Marx gebruikt dit begrip om de bezittende klasse (de rijken) aan te geven.

Censuur: het verbieden van informatie. Censuur wordt toegepast door totalitaire regeringen om niet welgevallige berichten tegen te houden. Maar ook democratische staten gebruiken soms censuur, bijvoorbeeld in oorlogstijd.

Communisten: volgelingen van Marx. Zij streven naar een gewelddadige omverwerping van de kapitalistische maatschappij, waarna op den duur een communistische staat kan ontstaan. In die heilstaat is alles van iedereen. (communis betekent gemeenschappelijk).

Doema: Russisch woord voor parlement. De Doema werd na de revolutiepoging van 1905 ingesteld. De tsaar heeft echter weten te voorkomen dat dit parlement werkelijke macht kreeg.

Februarirevolutie: De eerste revolutie van 1917. De Tsaar werd afgezet. Kerenski en zijn voorlopige regering hielden de macht tot de Oktoberrevolutie.

Goelagarchipel: stelsel van tientallen strafkolonies en strafkampen die overal in Rusland verspreid lagen, met name in Siberië.

Grote Terreur: periode 1934 en 1938, waarin de Russische geheime dienst in opdracht van Stalin miljoenen mensen arresteerden om daarna dood te schieten of in strafkampen te stoppen. Slachtoffers: burgers, legerleiders en partijleden.

Holodomor: het opzettelijk uithongeren van de Oekraïense bevolking op bevel van Stalin. Gevolg: vier miljoen doden.

Ideologie: samenhangend geheel van ideeën hoe de samenleving er uit moet zien.

Interbellum: de periode 1919 – 1939 tussen het eindigen van WO I en het uitbreken van WO II.

Kapitalisme: economisch stelsel gebaseerd op privébezit en op het maken van winst.

Koelakken: Van oorsprong de naam voor rijke boeren. Vanaf 1917 de naam voor boeren die de communisten tegenwerkten. Dit was een rekkelijk begrip: ook kleinere boeren konden tot koelak en dus staatsvijand worden bestempeld.

Leninisme: Lenins aanpassing van het marxisme. De organisatie in de fase van de dictatuur van het proletariaat moest worden gedaan door de communistische partij in plaats van door de arbeiders. Lenin wilde niet wachten tot een industrieel proletariaat zich had ontwikkeld.

Marxisme: de theorie van Marx en zijn volgelingen, meestal communisme genoemd.

Nieuwe Economische Politiek (NEP): aanpassing van de economische politiek door Lenin in 1921 na het mislukte *oorlogscommunisme*. Tijdelijk werd privébezit in de landbouw en de handel toegestaan. De banken en de industrie bleven wel in handen van de staat. Stalin schafte de NEP in 1927 weer af.

Oorlogscommunisme: economisch beleid van Lenin vanaf 1918. Grote bedrijven werden genationaliseerd, vrije handel werd verboden. De boeren werden verplicht hun overschotten te leveren aan het leger en de steden. Resultaat: hongersnoden en opstanden.

Oktoberrevolutie: De revolutie die volgde op de februarirevolutie. Kerenski werd afgezet en de communisten grepen de macht onder Lenin.

Propaganda: feitelijk: het proberen de mening van mensen te beïnvloeden. Vaak gebruikt in negatieve zin: de waarheid verdraaien om aanhangers te krijgen.

Proletariërs: Letterlijk: zij die alleen nakomelingen (“proles”) hebben. De bezitloze arbeiders die volgens Marx voor de revolutie zullen zorgen die een eind zal maken aan het kapitalisme.

Rode Terreur: periode 1918, waarin de bolsjewieken op bevel van Lenin honderduizenden klassenvijanden (onwillige boeren, rijke burgers) liet martelen en vermoorden.

Showprocessen: politieke processen, vooral in de tijd van de Grote Terreur. Bekende communisten werden gevangengenomen en daarna zolang gefolterd tot zij in het openbaar in een proces alle, vaak verzonden, aanklachten toegaven. Deze bekentenissen hadden weer een propagandistisch doel: mogelijke tegenstanders afschrikken.

Sociaaldemocraten: oorspronkelijk aanhangers van Marx, maar zij wilden hun doel bereiken via ontwikkeling van de democratie en via sociale wetgeving. Vaak als begrip gebruikt tegenover Communisten.

Socialistisch Realisme: kunstvorm die voor de gewone man begrijpelijk is en die een rooskleurig beeld geeft van de werkelijkheid onder het communisme. Kunst als propaganda voor het communisme.

Sovjet: Russisch woord voor raad. In die raden werkten en arbeiders en boeren samen. In werkelijkheid had de Communistische Partij het voor het zeggen in de sovjets.

Stalinisme. Stalins aanpassing aan de theorie van Marx en Lenin. Nieuwe elementen: nastreven van communisme in één land, persoonsverheerlijking en vijfjarenplannen.

Totalitaire samenleving: staatsvorm waarin de staat het hele leven beheerst. Iedereen moet leven en denken zoals de officiële ideologie het wil. Afwijkende standpunten worden onderdrukt door een geheime politie. Propaganda en censuur zijn kenmerken van zo'n samenleving.

Tsaar: Russisch woord voor keizer. De laatste Russische tsaar werd in februari 1917 afgezet.

Verelendung: Duits woord, betekent verslechtering. Slaat op de gedachte van Marx dat de arbeiders (het proletariaat) het in een kapitalistische maatschappij steeds slechter zullen krijgen. De Verelendung leidt vanzelf tot het punt dat de arbeiders massaal in opstand zullen komen: de communistische revolutie.

Vijfjarenplannen: Kern van een centraal geleide economie. De staat schrijft voor welke productiecijfers de economie moet halen. Stalin begon met de vijfjarenplannen in 1928.

Witten: tegenstanders van de Rode in de burgeroorlog (1918-1922). Verzamelnaam voor allerlei groeperingen, van tsaargezinden tot sociaaldemocraten en nationalist.

Zuiveringen: Middel tijdens de grote terreur om de samenleving te behoeden tegen contrarevolutionairen. De Communistische partij werd telkens "gezuiverd": tegenstanders van Stalin werden naar de Goelag-archipel gestuurd.

Tekstvragen

Inleiding:

1. Wat wordt verstaan onder het interbellum?
2. Noem het jaartal van het interbellum.
3. Wat zijn totalitaire ideologieën?
4. Noem de drie belangrijkste totalitaire ideologieën van de 20ste eeuw.
5. Waarom is de democratie niet een totalitaire ideologie?

Hoofdstuk 1

1. Waarom is het bepalend dat Marx leeft tijdens de opkomst van de Industriële Revolutie?
2. Welke vijf stappen onderscheidt Marx in zijn pad naar de communistische samenleving?
3. Welke van deze fasen waren al in de werkelijkheid gebeurd?
4. Wat zijn sociaaldemocraten?
5. Wat zijn communisten?
6. Wat is het belangrijkste verschil tussen deze twee groepen?
7. Waarom is het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een belangrijk moment in de geschiedenis van de arbeidersbeweging?
8. Neem het volgende schema in je schrift over en plaats de begrippen in het juiste hokje:

Kapitalisme	Communisme

De begrippen:

Gelijkheid, vrijheid, geen grote sociale verschillen, wel grote sociale verschillen, privébezit, alle bezit voor de staat, vrije verkiezingen, één-partij-systeem, meerdere partijen.

9. Waarom kan je het communisme een totalitaire ideologie noemen?
10. Waarom had het Communistisch Manifest grote aantrekkingskracht op de arbeiders denk je?

Hoofdstuk 2

1. Noem vier redenen waarom er veel ontevredenheid over het regeerbeleid van de Russische tsaar was.
2. Geef een korte omschrijving van de Februarirevolutie.
3. Geef een korte omschrijving van de Oktoberrevolutie.
4. Wat beloofde Lenin het Russische volk?

Hoofdstuk 3

1. Hoe heette de vrede tussen Duitsland en Sovjet-Rusland?
2. Waarom was deze vrede voor Sovjet-Rusland voordelig?
3. Waarom was deze vrede voor Sovjet-Rusland nadelig?

4. De Russische Burgeroorlog werd uitgevochten door de Roden en de Witten. Noem twee redenen voor de Witten om ten strijde te trekken tegen de Roden?
5. Noem twee redenen waarom de Roden deze oorlog wonnen.
6. Waarom was Trotski hierin belangrijk?
7. Hoe paste Lenin de theorie van Marx aan?
8. Waarom deed hij dit?
9. Lenin had de boeren na de revolutie een stukje land beloofd. Leg uit dat dit in tegenspraak is met zijn idealen.
10. Wat is Oorlogscommunisme?
11. Was deze politiek succesvol? Leg je antwoord uit.
12. Wat is de NEP?
13. Waarom was deze politiek voor Lenin "een stapje terug"?
14. Lenin ligt nog steeds gebalsemd in zijn tombe op het Rode Plein in Moskou. Geef 2 redenen waarom hij deze eer misschien niet verdient.

Gebruik bron 8

15a Noem een feit uit deze brieven

15b Noem enkele meningen

15c Is deze omschrijving van Stalin objectief of subjectief? Licht je antwoord toe.

Bron 8: Lenin over Stalin (in brieven aan het Congres, 1922 en 1923):

Kameraad Stalin heeft in zijn functie als algemeen secretaris een enorme macht naar zich toe getrokken, en ik ben er niet zeker van dat hij die altijd met de nodige voorzichtigheid weet te gebruiken. Aan de andere kant onderscheidt kameraad Trotski zich niet alleen door uitstekende capaciteiten... Persoonlijk is hij, geloof ik, het meest bekwame lid van het huidige Centrale Comité, maar hij lijdt aan een teveel aan zelfvertrouwen en aan verknochtheid aan de zuiver bestuurlijke kant van de dingen. Deze twee eigenschappen van de twee belangrijkste leiders van het huidige Centrale Comité kunnen tot een splitsing leiden, en als onze partij geen maatregelen neemt om dit te voorkomen, kan die vrij onverwacht plaatsvinden. (..)

Stalin is te grof, en deze fout, die in de betrekkingen tussen ons, communisten, heel goed te verdragen is, wordt onverdraaglijk als zij de algemene secretaris betreft. Daarom stel ik de kameraden voor dat zij een manier bedenken om Stalin over te plaatsen en een andere man op deze plaats te plaats te benoemen die zich slechts op één punt gunstig van kameraad Stalin onderscheidt: hij moet toleranter, loyaler, beleefder en attenter voor zijn kameraden zijn, minder grillig, enzovoorts. Deze kwestie lijkt misschien ontzettend onbelangrijk. Maar ik geloof dat ze, als we een scheuring willen vermijden, en als we wat ik hiervoor over de wederzijdse betrekkingen tussen Trotski en Stalin schreef, in gedachten houden, geen futiliteit is, of verder gezegd, ze is een futiliteit die van doorslaggevende betekenis zou kunnen worden.

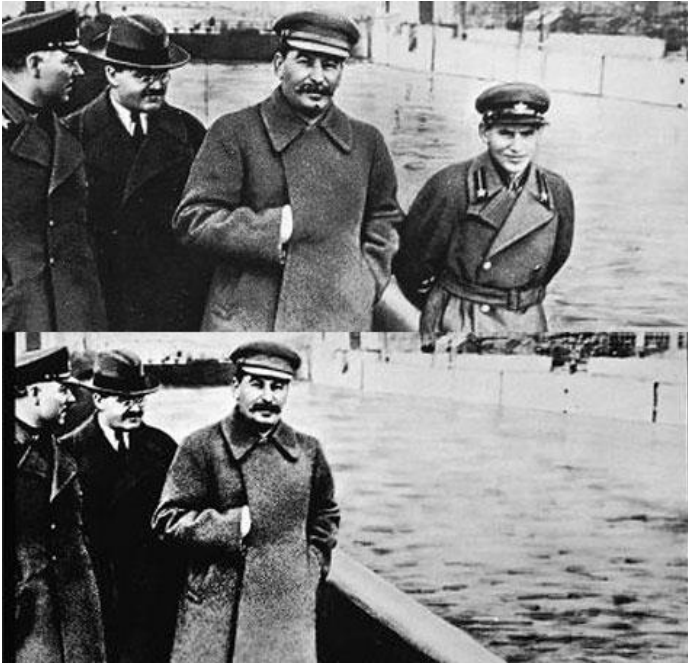
Hoofdstuk 4

1. Hoe ontdeed Stalin zich van zijn rivaal Trotski?
2. Noem drie manieren waarop Stalin de theorie van Marx aanpaste.
3. Hoe pakte Stalin de industrie aan?
4. Hoe pakte Stalin de landbouw aan?
5. Hoe waren de resultaten van zijn economische plannen?
6. Hoe reageerde Stalin hierop?
7. Waarom besloot Stalin de Oekraïners te verhongeren?

Hoofdstuk 5

1. Noem de twee pijlers waarom Stalins macht gestoeld was.
2. Geef een omschrijving van de Grote Terreur.
3. In de geschiedenis van dictators (alleenheersers) is vaker het volk onderdrukt geweest. Noem een uniek element van Stalins de Grote Terreur.
4. Waarom moest Stalin hieraan een einde maken?
5. Wat gebeurde er met de mensen die werden gearresteerd door Stalins politie?
6. Bekijk onderstaande foto en bekijk de begrippen (dikgedrukte woorden) uit hoofdstuk 5. Welke twee begrippen zou je koppelen aan deze foto?

Stalin met en zonder zijn handlanger Nikolai Yezhov.

Animal Farm – George Orwell

Vooraf

In de laatste 2 lessen gaan jullie kijken naar een tekenfilmversie van het beroemde boek van George Orwell uit 1945: *Animal Farm*.

Daarbij gaan jullie een aantal opdrachten maken, die op de volgende bladzijden staan.

Doe dit serieus: op de toets zal één vraag gaan over film en opdrachten!! Deze opdracht lever je in bij het inleveren van je schrift.

Over Animal Farm

Animal Farm is een zowel een fabel¹ als een allegorie² over de gebeurtenissen in Rusland vanaf de Revolutie tot het einde van de Tweede Wereldoorlog. Niet alle gebeurtenissen en personen in de film komen precies overeen met de echte geschiedenis en soms is de volgorde ook iets anders, maar veel is direct herkenbaar. Het is geschreven in 1945 en vanwege de overduidelijke kritiek op de Sovjet-Unie, kostte het de schrijver aanvankelijk moeite een uitgever te vinden: in 1945 was de Sovjet-Unie immers een bondgenoot van Engeland! Tijdens de *Koude Oorlog* kreeg het boek juist daarom grote populariteit in het Westen (al is het de vraag of men de diepere boodschap van het boek wel echt begreep...)

(NB: voor wie het boek al eens heeft gelezen, is het goed te weten dat de film op sommige plaatsen afwijkt van het boek. De opdrachten bij deze lessen kun je alleen maken door naar de film te kijken, niet door het boek te lezen)

Iets over de schrijver

George Orwell (eigenlijk: Eric Arthur Blair) werd geboren in 1903 in Brits-Indië als kind van ouders die rijk waren geworden in de koloniale handel. Hij ging in Engeland naar de beroemde elite-kostschool *Eton*, waar hij een diepe afkeer kreeg van het tirannieke optreden van de docenten. Zijn schoolprestaties leden hieronder en in plaats van een voor de handliggende verder studie in Oxford of Cambridge, ging hij terug naar India om te werken voor de koloniale politie. De ervaringen die hij daar opdeed met machtsmisbruik en corruptie maakten hem nog kritischer ten opzichte van machthebbers. Al na een paar jaar nam hij ontslag en keerde in 1927 terug naar Europa om zijn droom waar te maken: schrijver worden.

In de jaren die volgden leed hij vaak extreme armoede en leefde hij soms als zwerver, zowel in Engeland als in Frankrijk. Dit leven vormde de achtergrond voor zijn eerste grote boek uit 1933, *Down and Out in Paris and London*, waarbij hij voor het eerst het pseudoniem George Orwell gebruikte. In 1937 ging Orwell voor korte tijd naar het door burgeroorlog verscheurde Spanje om met een Trotskistische (dus communistische) verzetsgroep te strijden tegen Franco. Daarna was hij onder andere correspondent voor de BBC en redacteur van de linkse, Engelse krant *Tribune*. In 1945 publiceerde hij *Animal Farm*, drie jaar later gevolgd door een andere klassieker, *1984* (waarin de uitdrukking *Big Brother's watching you!* voorkomt). Orwell leed toen al aan tuberculose en stierf kort daarna, in 1950.

---

¹ Een fabel (van het Latijnse woord *fabula*) is een kort verhaal met een duidelijke moraal. De meest bekende fabels zijn die, waarin dieren de plaats innemen van mensen. De oudst bekende dierenfabels zijn van de Griekse schrijver Aesopus (Gr.: Αἰσώππος), die leefde van 620 tot 560 v. Chr.

² Een allegorie is een vorm van beeldspraak waarbij een abstract verschijnsel of idee, wordt uitgebeeld door een persoon of dier (bijv. de hond als symbool voor trouw of de uil als wijsheid)

Achtergrondinformatie

1. De hoofdrospelers bij de Russische Revolutie
  - **Karl Marx (1818-1883)**: grondlegger van het Communisme, schreef in 1848 “Het Communistisch Manifest” en in 1867 “Das Kapital”.
  - **Nicolaas II Romanov (1868-1918)**: laatste Tsaar van Rusland, afgezet in 1917, vermoord in 1918
  - **Lenin (1870-1924)**: (*eigenlijk: Vladimir Iljitsj Oeljanov*), leider van de Oktoberrevolutie in 1917 en stichter van de Sovjet-Unie
  - **Stalin (1878-1953)**: (*eigenlijk: Iosif Vissarionovitsj Dzjoegasjvili*), volgde Lenin na diens dood op als leider van de Sovjet-Unie, na een machtsstrijd met Trotski. Regeerde de Sovjet-Unie van 1928 tot zijn dood.
  - **Trotski (1879-1940)**: (*eigenlijk: Lev Davidovitsj Bronstein*), groot redenaar, ideoloog en intellectueel, aanvoerder van het Rode Leger onder Lenin. Concurrent van Stalin, van wie hij de strijd om de macht verloor. In 1929 verbannen en in 1940 op bevel van Stalin in Mexico vermoord

2. Korte chronologie van de Russische Revolutie en de geschiedenis van de Sovjet-Unie

1905	Eerste revolutiepoging. De Tsaar stelt een parlement (Doema) in maar blijft zelf aan de macht
1917	Februarirevolutie: De tsaar wordt afgezet, de gematigde socialisten nemen de regering over. Oktoberrevolutie: Lenin en de communisten grijpen de macht; stichting van de Sovjet-Unie
1918	Sovjet-Rusland sluit vrede met Duitsland (Vrede van Brest-Litovsk = einde WO I voor Rusland) Moord op de Tsaar en zijn familie
1918-1922	Burgeroorlog tussen de Roden (communisten) en de Witten (niet-communisten, gesteund door o.a. VK en VS)
1921	Nieuwe Economische Politiek (NEP) van Lenin: vrije markt wordt weer gedeeltelijk ingevoerd
1924	Lenin sterft; machtsstrijd tussen Stalin en Trotski
1927	Stalin wint, Trotski vervolgd
1928	Stalin schaft NEP af en begint met de vijfjarenplannen; massale propaganda (o.a. via krant <i>Pravda</i> (Waarheid))
1929	Trotski uit SU verbannen. In 1940 wordt hij in Mexico vermoord door een agent van Stalins geheime dienst
1934-1938	Grote terreur: “zuiveringen”, showprocessen, strafkampen en moorden
1939	Niet-aanvalsverdrag met Nazi-Duitsland (Molotov-Ribbentrop pact)
1941	Hitler valt toch de SU aan, maar wordt na lange, zware strijd teruggedreven: ommekeer in WOII
1945	Einde WOII, begin Koude Oorlog
1953	Stalin sterft
1953	Opvolger Chroesjtsjov start destalinisatie

Opdrachtenblad Animal Farm

Instructie

- Lees voordat je gaat kijken de onderstaande vragen/opdrachten goed door.
- Sommige vragen zul je na pas (helemaal) kunnen beantwoorden nadat je ook de tweede helft van de film hebt gezien.

Vragen/opdrachten (neem deze over in je schrift)

1. Hieronder staan een aantal belangrijke figuren uit de film genoemd. Bedenk welke personen *of groepen* uit de geschiedenis van Rusland en de Sovjet-Unie zij uitbeelden (soms zijn er 2 mogelijkheden voor een dier).

Filmfiguur	beeldt uit (staat voor)
Het varken <i>Old Major</i>	
Meneer Jones	
Het varken <i>Napoleon</i>	
Het varken <i>Snowball</i>	
Het paard <i>Boxer</i>	
De ezel <i>Benjamin</i>	
De varkens als groep	
De dieren van de Animal Farm als groep	
De honden als groep	
De dieren buiten de Animal Farm	

2. Welke gebeurtenissen uit de geschiedenis van Rusland / de Sovjet-Unie herken je in de film? Noem er 3.
3. Noem ten minste vier punten waarop de film afwijkt van de echte geschiedenis.

Beantwoordt de volgende vragen pas wanneer je de hele film hebt gezien:

4. Stelling: Animal Farm is niet gericht tegen het communisme
Geef tenminste 1 argument voor en 1 argument tegen deze stelling.
Wat vind je zelf?
5. Als je de hele film overziet, wat denk je dan dat Orwell vooral heeft willen zeggen met zijn verhaal?